

Latvijas folklorā

Latvija var lepoties ar bagātu folkloras mantojumu, kas saglabājies līdz pat mūsdienām. Kaut gan latvieši pieder pie kristiešiem, tautā joprojām dzīvas ir arī pagānu tradīcijas un mēs svinam svētkus, kā to darījuši mūsu senči pirms daudziem gadsimtiem.

Vieni no populārākajiem svētkiem Latvijā ir vasaras saulgrieži 23. un 24. jūnijā – Līgo diena un Jāņi. Tos svinam ne tikai katrā lauku ciemā un sētā, bet arī pilsētu laukumos, parkos un krastmalās. Teju uz katra pakalna ir iedegts Jāņu ugunskurs, smaržo pļāvās saplūktās Jāņu zāles, puto alutiņš un mājasmātes cienā ar īpašo svētku mielastu – Jāņu sieru.

Arī Ziemas saulgrieži ir laiks, kad atceramies pagānu tradīcijas – jautrā ķekatknieku gājienā velkam bluķi un tad to sadedzinām, lai atbrīvotos no visiem gada laikā pastrādātajiem nedarbiem. Dziedam dziesmas, līksmi dejojām un ļaujamies bezbēdīgām rotaļām.

Februārī svinam Meteņus, bet Lieldienās krāsojam olas un olu kaujās noskaidrojam, kura no tām ir visizturīgākā.

Latvijā izsenis dzīvo dažādas tautas, tāpēc tiek svinēti ne tikai latviešu svētki, bet arī, piemēram, Masļeņica, kuru atzīmē pareizticīgie. Šajos svētkos tirgus letes lūst no daždažādiem kārumiem, bet pats galvenais ir pankūkas un pārgērbšanās, tinoties kažokos vai citās drānās, kas dzīvespriecīgos svētku svinētājus pārvērš līdz nepazīšanai.

Izbaudīt mūsu tradīcijas laipni aicināti arī Latvijas viesi. Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā Rīgā un citviet valstī ciemiņi tiek mīļi gaidīti iesaistīties tradicionālajos rituālos un iepazīt senos arodus. Pirms Jāņiem plaši tiek skaidrota šo svētku mītiskā būtība un mācītas dziesmas un rotaļas, lai pilnīgāk izbaudītu gada visīsākās nakts mistēriju. Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā regulāri tiek demonstrētas seno amatu gudrības, un katrs var izmēģināt roku, lai kaut mazliet pasmeltos no tām.

Unikāla latviešu tautas vērtība ir līdz mūsdienām saglabājušās tautasdziesmas jeb dainas. Tās ir daiļskanīgas, saturiski ietilpīgas četrriņdes, kuras nav iespējams precīzi pārcelt citās valodās. Tautasdziesmas ir ļoti dažādas - gan liriskas un filozofiskas, gan asprātīgas un aforismiem līdzīgas. Folklorists Krišjānis Barons 19. gadsimta beigās ieguldīja milzīgu darbu, vācot dainas un sistematizējot tās. Viņa izveidotais Dainu skapis ar vairāk nekā diviem miljoniem tautasdziesmu ir mūsu nacionālā bagātība, kas iekļauta UNESCO Cilvēces mantojuma sarakstā.

Kopš 1873. gadā Latvijā notika pirmie Vispārējie latviešu Dziesmu svētki, pašdarbības kolektīvu pulcēšanās Rīgā ik pēc pieciem gadiem kļuvusi par neatņemamu tautas tradīciju, kura gandarī visus. Tas ir emocionāls pacēlums gan tiem tūkstošiem cilvēku, kas dzied koros, deju deju kolektīvos un muzicē orķestros, gan tiem, kas apmeklē pašdarbnieku pacietīgā mēģinājumu darbā mākslinieciski augstvērtīgi noslīpētos koncertus. Ne viens vien ārzemnieks ir atzinis – kas nav bijis klāt latviešu Dziesmu un deju svētkos, tas nespēj dziļāk iepazīt Latvijas brīnumaino dvēseli.

Daudzas senās tradīcijas dzīvo un saista arvien jaunas paaudzes, tomēr laika gaitā veidojas arī jauni svētki. Jau vairākus gadu desmitus vasaras vidū jūrmalas zvejnieku ciemos ierasts svinēt Jūras jeb Zvejnieku svētkus, kad tiek baudītas jūras veltes, godāts Neptūns, vīri mērojas spēkiem, piemēram, virves vilkšanā, bet sievas demonstrē tīklu lāpīšanas prasmi. Samērā jauna tradīcija, tiesa gan – ar

senām saknēm, ir Pliko skrējiens Kuldīgā, kad Līgo naktī itin kupls pulks drosminieku pilnīgi kaili skrien pāri Vecajam Ventas tiltam, u. c.

Avots: Latvijas oficiālais tūrisma portāls, <http://www.latvia.travel/lv/raksts/folkloru-un-tradicijas>, Folkloru un tradīcijas.

Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs

Pusstundas brauciena attālumā no Rīgas centra, Juglas ezera krastā ir kāda neparasta vieta. Tas ir Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, kur var doties nesteidzīgā pastaigā un iejusties seno latviešu zemnieku, amatnieku un zvejnieku dzīvē, uzzināt, kādās pirtīs pērušies senie latvieši un kādas pašauktas segas klājuši uz gultas, kādā baznīcā 18. gadsimtā klausījušies svētos rakstus un ar kādām rotām greznojuši sētu gadskārtu svinību laikā. Muzejā var piedalīties seno latviešu svētku svinēšanā, iepazīties ar amatnieku darbu un pat paši izkalt sev rotas. Ezera krastmala ar priežu mežu ir skaista visos gadalaikos, arī ziemā, kad muzeja teritorijā var slēpot.

Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs ir viens no vecākajiem un lielākajiem brīvdabas muzejiem Eiropā. Uz muzeju pārvestas un 87,66 hektāru lielā platībā apskatei nodotas 118 senas celtnes no visiem vēsturiskajiem Latvijas novadiem – Kurzemes, Vidzemes, Zemgales un Latgales, aptverot laika posmu no 17. gadsimta beigām līdz 20. gadsimta 30. gadu otrajai pusei.

Muzejā izveidotas latviešu zemnieku, amatnieku un zvejnieku sētas, kur apskatāma pastāvīgā ekspozīcija – sadzīves un darba priekšmeti, interjera iekārtojums. Apmeklētāji var iepazīties arī ar Latgales krievu vecticībnieku saimniecībām.

Muzejs ir dibināts 1924. gadā un salīdzinājumā ar saviem līdziniekiem citur pasaulē ir unikāls ar to, ka tā ekspozīciju sāka veidot jau tad, kad karš vēl nebija gājis pāri un daudzi objekti bija labā stāvoklī.

Izstāžu zālē (bijusī muižas klēts) ekspozīcija tiek mainīta vairākas reizes gadā. Muzejā regulāri notiek dažādi sarīkojumi, strādā amatnieki, svin latviešu gadskārtu ieražu svētkus. Arī apmeklētāji tiek aicināti iemēģināt roku senajos arodos un iesaistīties svētku svinēšanā. Īpaši populāri ir lielie amatniecības gadatirgi, kas nu jau vairāk nekā 40 gadu Brīvdabas muzejā notiek ik jūniju.

Vasarā nedēļas nogalēs muzeja apmeklētājiem ir iespēja vērot seno amatu meistarus, piemēram, grebjam karotes, kaļam pakavus vai virpojam māla podus. Ziemā var vizināties kamanās, izmēģināt veiksmi zemledus makšķerēšanā un slidināties ar ragaviņu ratu. Muzeja pakalnus un takas ir iecienījuši arī slēpotāji. Muzeju gadā apmeklē vairāk nekā 100 tūkstoši cilvēku no visas pasaules.

Usmas baznīcā dievkalpojumi notiek katru svētdienu plkst. 10. Muzeja apmeklētāju rīcībā ir jaukas maltīšu vietas, kur var ieturēties tradicionāli latviskā garā. Ir bērnu rotaļu laukumi un var izjāt ar zirgu. Ekskursijas jāpiesaka pa tālr. +371 67994106. Muzeja interneta mājaslapā tiek piedāvāta arī tā virtuāla apskate.

Muzejā var nokļūt ar 1., 19. un 28. autobusu, 218. mikroautobusu un 6821., 6822. un 6824. eksprešautobusu „Rīga – Ādaži”, braucot līdz pieturai „Brīvdabas muzejs”, vai ar 6. tramvaju līdz galapunktam Juglā.

Avots: Latvijas oficiālais tūrisma portāls, <http://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/latvijas-etnografiskais-brivdabas-muzejs-riga>, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs.